

ЗМІСТ

Засідання сімнадцяте, вечірнє
(Четвер, 14 березня 2019 року)

Заяви фракцій і груп:

«Опозиційний блок» і «Партія «Відродження» ...2

«Блок Петра Порошенка» і «Народний фронт» ...3

Розгляд проекту Закону «Про забезпечення
функціонування української мови як державної» ...6

[Результати поіменної реєстрації](#)

[Результати поіменного голосування](#)

ЗАСІДАННЯ СІМНАДЦЯТЕ

*Сесійний зал Верховної Ради України
14 березня 2019 року, 16 година*

Веде засідання Голова Верховної Ради України
ПАРУБІЙ А.В.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Шановні колеги, прошу всіх заходити до залу і приготуватися до роботи.

Колеги, я щойно мав дискусію з приводу порочної практики брати півгодинні перерви під час розгляду законопроекту. Я вам надам слово, ми домовилися. Фракція має право після перерви виступити. У мене прохання: не брати ще одну перерву, колеги, тому що це відчувається – пряме безпрецедентне затягування розгляду законопроекту. Я вам зараз надам слово для виступу, як це передбачено Регламентом, тільки прошу вас не брати ще одну перерву. Але спочатку буде реєстрація, відкриття засідання, а потім...

Отже, прошу приготуватися до реєстрації, заходити до залу.

Колеги, я надам слово для виступу після відкриття вечірнього пленарного засідання. Не переносьте свої внутрішні протистояння на всю Верховну Раду, «Опозиційний блок».

Колеги, всі на місцях? Можемо реєструватися? Заходьте, будь ласка, займайте робочі місця. Прошу провести реєстрацію.

Зареєструвалися 344 народних депутати. Вечірнє пленарне засідання Верховної Ради України оголошується відкритим.

Колеги, я мав дискусію, і підтверджую, що після того, як дві фракції беруть перерву, вони мають право на виступ.

Запрошую до виступу Нестора Шуфрича. Будь ласка, 3 хвилини.

ШУФРИЧ Н.І., член Комітету Верховної Ради України з питань бюджету (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Опозиційний блок»). Дякую, шановний головуєчий. Шановні колеги! Ми розуміємо необхідність прийняття цього

законопроекту, який суперечить декільком нормам Конституції, щодо якого вже є заява Комісара Ради Європи з прав людини Дуні Міятович, яка, захищаючи права людей, закликає Верховну Раду України призупинити розгляд цього законопроекту у зв'язку з тим, що він є кон'юнктурним і не може бути розглянутим об'єктивно під час президентської кампанії.

Крім того, Євросоюз сьогодні закликає в одному законі врегулювати питання використання і державної мови, і інших мов, які сьогодні використовуються в Україні.

Ми поважаємо Конституцію і Регламент Верховної Ради України. Скажу відверто, мені дуже шкода, що сьогодні ігноруються статті 119, 120 Регламенту Верховної Ради України, де забезпечується право народних депутатів обговорити будь-яку поправку і поставити її на підтвердження, навіть якщо вона була врахована комітетом під час підготовки до другого читання. Це наше конституційне, законне право.

Я ще раз хочу звернутися до наших колег: ми не сприймаємо звинувачення про те, що затягуємо розгляд цього законопроекту. Ми хочемо одного – щоб ви почули пораду ваших стратегічних партнерів з Ради Європи, які наполегливо просять вас призупинити розгляд цього питання. У нас є чудовий проект постанови, підписаний лідерами навіть не фракцій, а політичних партій, що унікально, і він об'єднав цю Верховну Раду – про мораторій на підвищення ціни на газ і комунальних тарифів.

Переконаний, що затягування розгляду цього питання в інтересах коаліції, яка не хоче розглядати питання мародерства в «Укроборон-промі», комунальних тарифів, погіршення життя людей. Вони говорять, що підтримують українську мову, але наразі є більш нагальні і важливі питання. Давайте думати про людей.

Дякую за увагу.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

До мене надійшла заява ще від двох фракцій, але вони просять замінити перерву на виступ. Курячий, так? Це виступ від фракцій «Народний фронт» і «Блок Петра Порошенка». Будь ласка, 3 хвилини.

КУРЯЧИЙ М.П., голова підкомітету Комітету Верховної Ради України з питань податкової та митної політики (одномандатний виборчий округ № 25, Дніпропетровська область, партія «Блок Петра Порошенка»). Шановні українці! Шановні колеги! До мене, як і до багатьох із вас, звертається дуже велика кількість людей, і вони просять прокоментувати і дати оцінку нещодавній заяві Юлії Тимошенко. Вона виступила проти монетизації субсидій та індексації пенсій, які вже отримують мільйони українців. Люди в шоці від дій Тимошенко. Вони дуже добре пам'ятають, що у 2009 році прем'єр Тимошенко витратила багато часу, зусиль і грошей на рекламу своїх досягнень у перерахунку пенсій, але реклами було більше, ніж пенсій.

Нагадую, що в листопаді – грудні 2009 року, за кілька місяців до президентських виборів, Юлія Володимирівна нібито ошчасливила пенсіонерів, додавши їм від 60 копійок аж до 30 гривень. Тому не їй коментувати ініціативу чинного уряду, адже зараз відбувається підвищення на сотні і тисячі гривень. Зі своїх власних егоїстичних політичних причин Тимошенко намагається заблокувати рішення про виплати соціально вразливим пенсіонерам заради досягнення влади. Позаздрити рішенню, завдяки якому пенсіонери отримають підвищені пенсії, це не по-людськи. Врешті-решт, політична боротьба – це конкуренція, але не за рахунок інтересів людей та їхніх прав.

Юліє Володимирівно, не беріть у заручники тих, хто потребує цієї підтримки і турботи. У тому ж 2009 році уряд Тимошенко виступив проти проекту закону про підвищення соціальних стандартів. Саме уряд Тимошенко демонстративно не хотів виконувати рішення про підвищення мінімальної зарплати тільки тому, що цей законопроект був внесений Президентом. Таке політичне лицемірство призвело до розчарування у діях Тимошенко, вона програла вибори 2010 року, внаслідок чого владу захопив Янукович. Якщо не лицемірством, то як інакше назвати нещодавню приязну розмову з олігархом Коломойським тієї, хто у своїй передвиборчій програмі обіцяє зламати кланово-олігархічну систему. Ви з олігархом зібралися ламати олігархічну систему? З ним її можна тільки відновити і розвинути.

Я хочу зараз звернутися до наших пенсіонерів.

Шановні друзі! Шановні українці! Ви отримували і будете отримувати індексацію пенсій та законні виплати. Монетизація

субсидій обов'язково відбудеться. Власне, вона вже відбувається, бо цього вимагає ухвалений Верховною Радою України закон.

Колеги, люди чекають на позитивні зміни і заважати цьому можуть лише явні та приховані вороги держави.

Дякую за увагу.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Колеги, фракцію було названо? Так. Будь ласка, Кужель від «Батьківщини», 1 хвилина.

КУЖЕЛЬ О.В., заступник голови Комітету Верховної Ради України з питань промислової політики та підприємництва (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина»). Фракція «Батьківщина». Тепер я розумію вислів «курячі мізки». Це просто жах, коли людина не відрізняє індексацію і пенсії від передвиборчих подачок, по 1 тисячі гривень у місяць.

Крім того, я прошу вас, провладну коаліцію, взяти відповідальність за те, що вчора в Харкові люди не отримали монетизовані субсидії через «Укрпошту». Хто за це відповідатиме? А якщо люди не сплатять вчасно, їм нараховуватимуть пеню. Це перше.

Друге. В Міністерстві фінансів досі не знають, а податківці «клацають зубками», що це дохід, і можуть стягнути податок.

Третє. Чи порахували ви, виділяючи гроші на субсидії, що треба оплатити платіжку, а «Укрпошта» бере по 8 гривень за кожну? Тобто ви залізли в карман людей.

І четверте. Ви ж порахуєте це як дохід перед нарахуванням наступної субсидії. Боже, яке ж горе...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Тридцять секунд.

Вибачте, я не чув усього виступу, був згаданий «Опозиційний блок»? Ні, мова йшла загалом про опозицію.

Колеги, опозиція – це широке поняття. Ні, репліка на репліку не дається. Давайте будемо зупинятися.

Продовжуємо розгляд проекту Закону «Про забезпечення функціонування української мови як державної» ([№ 5670-д](#)).

Запрошую до трибуни голову Комітету з питань культури і духовності Княжицького Миколу Леонідовича. Будь ласка, пане Миколо.

Хочу нагадати, що ми зупинилися на поправці 424 авторства Шуфрича і Німченка. Хто з вас буде виступати? Поправка 424. Наполягаєте? Ні?

Будь ласка, пане Несторе. Увімкніть мікрофон.

ШУФРИЧ Н.І. Шановні колеги! Безумовно, ми наполягаємо на тому, щоб ця поправка була розглянута. Ми вважаємо, що цей законопроект звужує вимоги, які ставить перед нами суспільство. Апелюючи до того, що він стосується виключно функціонування української мови і використання інших мов не є предметом обговорення, ми тим самим порушуємо зобов'язання України, в тому числі й перед європейською спільнотою. Я вже не кажу про те, що ми нехтуємо конституційними правами наших громадян, українців, які з повагою ставляться до державної мови, які не проти того, щоб її використання стимулювалося, але вони категорично проти зневажливого ставлення до їхнього конституційного права використовувати свою рідну мову.

Дякую за увагу.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Будь ласка, Княжицький.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л., голова Комітету Верховної Ради України з питань культури і духовності (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Народний фронт»). Дякую. У своїй поправці колеги Шуфрич і Німченко пропонують таку назву розділу V: «Застосування мов в публічних сферах». Але законопроект не про мови, а про українську мову як державну.

Тому ця поправка не була врахована як і, між іншим, суб'єктивні думки, озвучені в інтерв'ю однією зі співробітниць Ради Європи пані Дунею Міятович, на слова якої посилається Нестор Шуфрич. Всі дають інтерв'ю і поради – це не документи. Кожна країна, про яку згадував колега Нестор, має власний закон про мови, і Україна як повноцінний член Європейського Співтовариства, виконуючи рекомендації

Венеційської комісії, вважає так само. Тому цю поправку було відхилено.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. До речі, хочу наголосити, що величезну кількість новел законопроекту було взято з французького законодавства про мову. Франція – це одна з найбільших країн – членів Ради Європи.

Отже, ставиться на голосування поправка 424. Комітет її відхилив. Хто її підтримує, прошу голосувати.

«За» – 11.

Поправку не підтримано.

Поправка 425.

Бойко. Будь ласка, увімкніть мікрофон.

БОЙКО О.П., голова підкомітету Комітету Верховної Ради України з питань державного будівництва, регіональної політики та місцевого самоврядування (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Народний фронт»). Шановні колеги! Поправка 425 врахована, тому я не буду наполягати на її підтвердженні.

Але хочу звернути увагу, що під час технічного і техніко-юридичного опрацювання слід було все-таки врахувати думку окремих народних депутатів і більш чітко та виважено підійти до визначення понять «українська державна мова в публічних сферах» і «приватне спілкування». Зокрема, можна було б повернутися до поправки 82 нашого колеги Помазанова і врахувати її, принаймні частково, для того щоб було зрозуміло, що таке приватне спілкування і не було спекуляцій з цього приводу.

Але я не наполягаю на голосуванні.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Вже обговорили.

Поправка 426. Не наполягає автор.

Поправка 427. Не наполягає.

Поправка 428. Наполягає.

Констанкевич. Будь ласка, увімкніть мікрофон.

КОНСТАНКЕВИЧ І.М., голова підкомітету Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти (одномандатний виборчий округ № 23, Волинська область, політична партія «Українське об'єднання патріотів – УКРОП»). Виборчий округ № 23, Волинь. Шановний пане Миколо! Прошу вас прокоментувати, чому була відхилена поправка, якою ми вимагали, щоб у закладах вищої, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої освіти та закладах середньої освіти, навчання у яких здійснюється державною мовою, вона була обов'язковою для використання педагогічними, науково-педагогічними та науковими працівниками протягом всього часу, що зараховується їм як робочий?

Ця поправка викликана потребами реального життя. Часто-густо ми бачимо, що в школах, на уроках вчителі спілкуються українською, а на перервах – російською. Ми бачимо, що в закладах професійно-технічної освіти, де навчання здійснюється державною мовою, під час лекційних чи практичних занять або...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Додайте 30 секунд, будь ласка.

КОНСТАНКЕВИЧ І.М. Прошу пояснити, чому моя поправка була відхилена і поставити її на голосування.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Дякую. Шановна колего, я вже пояснював, що ми дуже обережно підходимо до внесення будь-яких змін до статті 7 Закону України «Про освіту». Фактично ми повністю скопіювали статтю 7 Закону України «Про освіту», нічого в ній не змінюючи, в тому числі й цей пункт, додавши лише норму, відповідно до якої мовою зовнішнього незалежного оцінювання має бути українська мова. Більше ми нічого не змінювали, тому що стаття 7 дуже довго обговорювалася, в тому числі й Венеційською комісією.

Ми з Головою Верховної Ради Андрієм Парубієм мали зустріч і з Генеральним секретарем НАТО, і з Головою Європейського Союзу. Ми не змінювали положення цієї статті, для нас це було принциповим питанням, лише в «Прикінцевих та перехідних положеннях» відтермінували день набрання чинності цією статтею, оскільки деякі народні депутати подали відповідний законопроект, бо це блокує нашу інтеграцію в НАТО. Тому ми дуже обережно до цього підходимо.

Натомість пункт про те, що й на перервах слід спілкуватися українською є в інших статях, і ми до нього дійдемо – ви побачите.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Колеги, це дуже дразливе питання, яке ми довго обговорювали. Не буде заперечень? Співаковський просить 1 хвилину, щоб пояснити. Не буде заперечень, так?

Співаковський. Будь ласка, 1 хвилину.

СПІВАКОВСЬКИЙ О.В., *перший заступник голови Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти (одномандатний виборчий округ № 182, Херсонська область, партія «Блок Петра Порошенка»).* Дякую. Шановні колеги, дуже важливий момент. Коли ми шукали консенсус під час обговорення Закону України «Про освіту», ми чітко сказали, що навчання має проводитися державною мовою, так? Але навчання не відбувається на перервах чи, скажімо, в їдальні. Тому, Ірино Мирославівно, я звертаюся до вас і як до колеги, і як до члена комітету з проханням звернути увагу на те, що мовою викладання є українська, але якщо люди, бо Україна різна, на перервах чи в їдальні спілкуються іншою мовою – мовою національної меншини або корінного народу, тут нічого страшного немає. Саме в цьому ми й дійшли консенсусу, який дав нам змогу знайти ті голоси, завдяки яким ми прийняли цей закон.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Отже, ставиться на голосування поправка 428. Комітетом вона відхилена. Хто підтримує дану поправку, прошу голосувати.

«За» – 30.

Поправку не підтримано.

Поправка 429. Шуфрич. Будь ласка.

ШУФРИЧ Н.І. Ми пропонуємо назву статті 17: «Мови в освіті». У нас виникли величезні проблеми у зв'язку з прийняттям статті 7 Закону України «Про освіту», якою фактично обмежили право наших громадян на загальну та вищу освіту мовою, яку вони вважають рідною. Це грубе порушення статті 10 Конституції, яка гарантує використання російської та інших мов в Україні в усіх сферах суспільного життя.

Цим законом ми маємо об'єднати суспільство, а не створювати нові загрози блокування України країнами Європейського Союзу. Я вже не кажу про Росію, там вже й так все заблоковано, тільки гроші заробляються. Як ми виявили, ще й мародерствують.

Тому прошу підтримати нашу поправку.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Будь ласка, Княжицький.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Аналогічно. Це назва статті 7 Закону України «Про освіту» – «Мова освіти», і ми не змінювали цього, оскільки це узгоджено і з Венеційською комісією, і з нашими міжнародними партнерами. Тому поправку було відхилено.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую вам.

Отже, ставиться на голосування поправка 429. Комітетом вона відхилена. Хто підтримує дану поправку, прошу голосувати.

«За» – 16.

Поправку не підтримано.

Поправка 430.

Увімкніть мікрофон Шуфрича, будь ласка.

ШУФРИЧ Н.І. Дякую. Шановні колеги! Хочу зачитати текст поправки, яку ми пропонуємо прийняти: «Громадянам України гарантується право отримання освіти державною і регіональними мовами або мовами меншин. Це право забезпечується через мережу дошкільних дитячих установ, загальних середніх, позашкільних, професійно-технічних і вищих державних і комунальних навчальних закладів з українською або іншими мовами навчання, яка створюється відповідно до потреб громадян згідно із законодавством України про освіту».

Шановні колеги, я ще раз звертаю вашу увагу, що ми маємо шалені конфлікти з румунами, угорцями, словаками і поляками з приводу прийняття Закону України «Про освіту», а прийнявши цей закон ми лише погіршимо ситуацію. Не випадково Рада Європи просить нас припинити розгляд цього законопроекту і повернутися до нього після виборів Президента.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Додайте 30 секунд. Завершили, так?
Будь ласка, Миколо Княжицький.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Хочу вас запевнити, що ні Рада Європи, ні ООН, ні «всесвітня масонська ложа» нас нічого не просили і не висували жодних вимог до цього законопроекту. Поправка була відхилена, оскільки ми не можемо цим законом врегулювати використання інших мов, тому що законопроект саме про державну мову – такою є його філософія. Колеги Шуфрич і Німченко мають іншу філософію, бо вважають, що він має стосуватися всіх мов, але це законопроект про українську державну мову. Інші мови захищені окремими законодавчими актами.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ставиться на голосування поправка 430. Пане Миколо, поправка 430, так? Комітетом вона відхилена. Хто підтримує, прошу голосувати.

«За» – 14.

Поправку не підтримано.

Поправка 431. Не наполягає.

Поправка 432. Не наполягає.

Поправка 433. Лесюк наполягає. Будь ласка.

ЛЕСЮК Я.В., голова підкомітету Комітету Верховної Ради України з питань культури і духовності (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, партія «Блок Петра Порошенка»). Шановні панове! Хочу зачитати вам рішення Конституційного Суду від 1999 року, де чітко сказано: «українська мова як державна є обов'язковим засобом спілкування на всій території України при здійсненні повноважень органами державної влади та органами місцевого самоврядування, а також в інших публічних сферах суспільного життя, які визначаються законом». Ніхто не сумнівається, що освіта – це сфера суспільного життя.

Тому, пане Миколо, я не розумію, звідки у нас така цікава новела, що кожен громадянин має право (я одразу переходжу до другої частини) отримати освіту. Жодного права в Конституції щодо державної мови не написано, це обов'язковий припис. Це функція держави.

Законопроект має назву – «Про забезпечення функціонування української мови як державної». Якщо вона функціонує як державна, якщо це інструмент засобу...

Веде засідання Перший заступник Голови Верховної Ради України **ГЕРАЩЕНКО І.В.**

ГОЛОВУЮЧА. Дайте 30 секунд, щоб завершити.

ЛЕСЮК Я.В. В першій частині преамбули у вас йдеться про те, що це складова конституційного ладу. Водночас ви говорите про якесь право. Право – це можливість вибору, хочу чи не хочу.

І ще одне. Пані Ірино, дякую вам, а особливо Андрію Парубію і пані Сироїд, за те, як тут відстоювалася державна мова. Ви завжди наполягали: «Говоріть державною мовою. Це мова ведення пленарного засідання». Я вам пропоную, якщо ви будете йти за такою логікою, як зараз це...

ГОЛОВУЮЧА. Не можу більше продовжити, але дякуємо... Десять секунд, будь ласка. Добре, півхвилини.

ЛЕСЮК Я.В. ...якщо керуватися тим, що написано в законопроекті, а це суперечить нормам Конституції, то треба говорити: «Пане Німченко, ви маєте право говорити державною мовою». Це не право, це обов'язок, тому в проекті закону цього не може бути (*Оплески*). Це троянський кінь, якого ви всовуєте під менталітет України.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую за роз'яснення вашої поправки 433. Вона була відхилена комітетом.

Будь ласка, коментар голови комітету.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Шановний колего, у вас був надзвичайно цікавий, змістовний виступ, але поправка не містить тих слів, термінів, висловів та ідей, про які ви щойно сказали. Я її зачитаю: абзац першої частини першої статті 17 викласти у наступній редакції: «Мовою освітнього процесу в закладах освіти є українська мова,

з урахуванням винятків, передбачених цією статтею». Цю поправку було відхилено через те, що ми не змінювали і не хочемо змінювати статтю 7 Закону України «Про освіту», а це була поправка саме до неї.
Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую вам, шановний колего.
Прошу поставити на голосування поправку 433.
«За» – 25.
Поправку не підтримано.
Наступна поправка 434. Павло Кишкар.

КИШКАР П.М., голова підкомітету Комітету Верховної Ради України з питань Регламенту та організації роботи Верховної Ради України (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Об'єднання «Самопоміч»). Звичайно, я за прискорення процесу розгляду, але коли до тексту (і я підтримую в цьому Ярослава Васильовича) вкладається слово «право», всілякі біло-голубі, більше голубі, ніж білі, знову будуть нам розказувати, що вони мають право обирати – виступати державною чи іншою мовою. Це неправильно. Думаю, що під час фінального голосування ми обов'язково маємо це виправити.

Рідною – не рідною. Нам розказують про нові загрози. Так нові загрози – я звертаюся до «Опозиційного блоку» – вже сталися. Ваш «русский мир» прийшов з автоматами і вбиває російськомовних українців, фізично знищує! А ви нам розказуєте, що ми маємо генерувати якихось громадян для інших держав. Потім ці люди, виховані за наші кошти, переправляються через річку і стають громадянами інших, сусідніх держав.

Державна політика полягає в тому, щоб виховувати їх громадянами нашої держави, а не генерувати людей, які потім виїжджають до країн Європейського Союзу або інших держав задля того, щоб стимулювати їхню...

ГОЛОВУЮЧА. Дайте 30 секунд, щоб завершити.

КИШКАР П.М. Пане Миколо, у нас буде велика дискусія щодо перехідних положень і грубого порушення Закону України «Про освіту», який ми з вами так тяжко вистояли. Нам буде вдвічі важче

відстоювати і «ламати» той законопроект, який протягує український уряд (він «уряд Гройсмана» зараз називається), – «Про повну загальну середню освіту», цей проект закону знищує викладання українською. Українською мовою будуть викладати лише 20 відсотків від...

ГОЛОВУЮЧА. Дякую.

Колеги, давайте зараз обговорювати законопроект, що розглядається. Коли законопроект «Про повну загальну середню освіту» надійде до Верховної Ради, будемо дискутувати (*Шум у залі*). Я добре це знаю. Шановний колего, давайте не будемо повчати президію з приводу того, який закон ми прийняли. Сподіваюся, у вас немає сумнівів з приводу того, що я володію цією інформацією і щодо статті 7 цього закону. Дякую за довіру до президії.

Будь ласка, коментар голови комітету щодо поправки 434.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Шановний колего, як вже було сказано, ми не змінювали статтю 7. Але дискусія, яку ми ведемо, трішки хибна, тому що в статті 7 Закону України «Про освіту», яка просто була перенесена, немає згадки про право на мову. Йдеться про право на освіту, яке гарантується Конституцією, і ця стаття міститься в Конституції України.

Ось що там сказано: «Держава гарантує кожному громадянину України право на здобуття формальної освіти на всіх рівнях (дошкільної, загальної середньої, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої), а також позашкільної та післядипломної освіти державною мовою в державних і комунальних закладах освіти». А в статті 53 Конституції передбачено це право на освіту. Тому про право на мову тут не йдеться. Але ми не змінювали цю статтю з інших причин – не хотіли змінювати статтю 7 Закону України «Про освіту».

Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Прошу визначитися щодо поправки 434. Не треба.

Рухаємося далі.

Поправка 436. Народний депутат Мусій.

МУСІЙ О.С., заступник голови Комітету Верховної Ради України з питань охорони здоров'я (одноmandатний виборчий округ № 124, Львівська область, самовисуванець). Шановний доповідачу! Хочу вам нагадати, що не закон, а Конституція гарантує право (напевно, ви це знаєте) на освіту, на мову, на знання і на все інше. Навіщо ви підміняєте Конституцію законом? Закон і ця стаття мали б розвивати і застосовувати механізм реалізації цього права, адже саме механізм реалізації якраз і передбачає українізацію України, а не як цього хотіли б любителі московської Дуні, які маніпулюють Євросоюзом. Ви чомусь думаєте, що вам вдасться бути добренькими перед країнами ЄС. Ми маємо відстоювати інтереси України, незважаючи на позицію «євросоюзів» чи будь-кого іншого. Вам хіба мало того, що «руський мир» буде продовжувати своє існування?

Щодо цієї статті, конкретної поправки. Там є лише посилення, і я наполягаю на голосуванні саме для того, щоб винятки, які тут передбачені, були враховані. У назві статті є винятки, але ми не зазначаємо, що вони мають бути враховані. Це просто логіка законотворчого процесу: якщо ці винятки є, вони мають бути враховані.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую.

Будь ласка, коментар голови комітету щодо поправки 436.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Шановний колего! Якщо стаття 7 Закону України «Про освіту», яку ми сюди перенесли дослівно, така хороша, то чому через неї деякі країни Євросоюзу нам влаштовували такі демарші? Чому через неї Угорщина під тиском Росії заблокувала нашу співпрацю з НАТО? Саме через цю статтю. Чому вони так хочуть її змінити? І чому так хочуть її змінити представники «Опозиційного блоку»?

Закликаю вас, справжніх патріотів, не йти у них на прив'язі і не впадати в оману, а боронити інтереси України, які захищає ця стаття. Ми її сюди перенесли, оскільки вона була підтримана Єврокомісією на прохання України. Єврокомісія підтримала позицію України, подобається це певним російським колам та європейським діячам, які знаходяться під впливом Росії, чи ні. Саме тому ця поправка була відхилена.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую.

Прошу визначатися щодо поправки 436 народного депутата Мусія. Водночас хочу зазначити, що до президії надійшла репліка від «Опозиційного блоку», який звертається до доповідача з проханням не згадувати блок в негативному контексті.

Зараз ми проголосуємо, шановний пане Долженков.

Дякую.

Будь ласка, прошу визначатися щодо цієї поправки.

«За» – 11.

Поправку не підтримано.

Я зробила зауваження. Будь ласка, увімкніть мікрофон Васюника.

Дякую.

ВАСЮНИК І.В., *перший заступник голови Комітету Верховної Ради України з питань транспорту (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Народний фронт»)*. Дуже дякую, пані Ірино. Шкода, що жодної поправки в частині, яка стосується мови освіти, комітет не підтримав. Подані мною поправки базуються на нормах, викладених у рішенні Конституційного Суду від 14 грудня 1999 року та Європейській хартії регіональних мов або мов меншин від 5 листопада 1992 року, а також Рамковій конвенції про захист національних меншин від 1 лютого 1995 року. Хочу звернути увагу, що вказаними міжнародними документами державам надається право на свій розсуд обирати спосіб забезпечення прав осіб, які належать до національних меншин, та осіб, які належать до корінних народів, на відповідному рівні освіти. Тому я наполягаю на голосуванні за свою поправку.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую.

Будь ласка, коментар голови комітету.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Можливо, поправка колеги Васюника є слушною, але вона загалом є технічною. Ми прийняли рішення, про яке я вже згадував – не вносити змін до статті 7 Закону України «Про освіту». Саме тому ця поправка не була врахована.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую за роз'яснення.

Прошу визначитися щодо поправки народного депутата Васюника. Прошу.

«За» – 16.

Поправку не підтримано.

Дякую.

Рухаємося далі? Ми зупинилися на поправці 437, але перш ніж надати слово автору, 30 секунд пану Долженкову. Він бушує там, зі свого місця, з приводу того, що була згадана їхня фракція. Будь ласка.

ДОЛЖЕНКОВ О.В., голова підкомітету Комітету Верховної Ради України з питань податкової та митної політики (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Опозиційний блок»). Шановні колеги! Тут з вуст деяких представників коаліції та позафракційних лунали якісь звинувачення на адресу «Опозиційного блоку». У вас морального права немає рота на «Опозиційний блок» відкривати. Ви зруйнували цю країну, її економіку. Ви зараз просто...

ГОЛОВУЮЧА. Дякую.

Будь ласка, поправка 437 народного депутата Мусія.

МУСІЙ О.С. Шановний голово комітету! Хочу звернути увагу на ваш коментар щодо українських патріотів, які підіграють Москві. Українські патріоти ніколи московській «п'ятій колонії», якою є колишні «регіонали», не підігравали і не підіграють. Ми за посилення цієї статті. Ми вважаємо, що цього недостатньо, саме тому наполягаємо на своїх поправках. Тому що ми не зможемо українізуватися і побудувати українську Україну, якщо ви будете заgravати з Європейським Союзом, з «п'ятою колоною» в Угорщині, з «п'ятою колоною» в Румунії. За московські гроші там проплачують політиків, Дунь усіляких, про яких тут згадують.

Тому я наполягаю на своїй поправці. Ви не врахували слово «забезпечує», тому що держава не лише «гарантує», а й «забезпечує». Слово «забезпечення» є дуже важливим. Тому що ми маємо права, але потім виявляється, що держава не має механізму їх забезпечення.

Якщо ми врахуємо це, держава буде забезпечувати право на здобуття освіти в...

ГОЛОВУЮЧА. Дякую за роз'яснення.

Прошу визначатися щодо поправки 437. Також хочу закликати все-таки коректно ставитися до Комісара Ради Європи з прав людини. Прізвище – ні, тільки ім'я.

«За» – 6.

Поправку відхилено.

Наступна поправка 439 народного депутата Лесюка. Будь ласка, увімкніть мікрофон.

ЛЕСЮК Я.В. Шановні панове! Давайте не будемо спекулювати з приводу того, про що йтиметься зараз.

Абзац другий частини першої статті 17 абсолютно не стосується ні Ради Європи, ні Венеційської комісії, нікого. Послухайте, як звучить пункт 1 статті 17 у остаточній редакції: «Мовою освітнього процесу в закладах освіти є державна мова», а далі пишемо, що кожен громадянин має право на здобуття освіти державною мовою. До чого тут це, якщо мова освіти і так українська? Треба вказати, що в деяких випадках мова викладання може бути іншою.

Ви підмінюєте поняття. Нікому не потрібно жодного права на отримання освіти, це функція держави. До чого тут те, що кожен має право на здобуття освіти? Це щодо визначень, якщо хочете – «по поняттям». Невже незрозуміло, що ми підмінюємо поняття? В Конституції про право мов написано лише в контексті права на розвиток, захист і використання мов національних меншин.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую за роз'яснення.

Прошу визначатися щодо поправки 439 пана Лесюка, яку він щойно презентував.

«За» – 27.

Поправку відхилено.

Наступна поправка 440 також Лесюка.

Прошу, пане Ярославе. Не наполягаєте?

ЛЕСЮК Я.В. Наполягаю, звичайно.

ГОЛОВУЮЧА. Добре, я ж вам даю слово. Будь ласка, поправка 440.

ЛЕСЮК Я.В. Абзац другий частини першої статті 17 ми пропонуємо викласти у такій редакції: «Українська мова є мовою освітнього процесу формальної освіти...» і так далі. Є як функція, ми не потребуємо жодного права на отримання освіти державною мовою. Право стосується виключно мов національних меншин. Державна мова – це функція, функція існування держави. Це те саме, що говорити: кожен громадянин має право платити податки. Навіщо робити такі підміни? І чому роками ви так за це все заступаєтеся?

ГОЛОВУЮЧА. Дякую за роз'яснення поправки.

Буде реакція голови комітету? Ні. Просто прошу визначатися щодо поправки... Дякую.

Зупиніть, будь ласка, голосування. Народний депутат Лесюк наполягає на тому, щоб голова комітету роз'яснив позицію комітету, чому його поправка 440 була відхилена? Будь ласка, пане Миколо.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Комітет не підтримав жодну з поправок, які стосуються змін до статті 7 Закону України «Про освіту», який обговорювався Венеційською комісією і є предметом пильної уваги з боку міжнародної спільноти. Він частково заблокував нашу співпрацю з НАТО, і нам її потрібно розблокувати. Ми дуже обережно і відповідально ставимося до статті 7 цього закону, тому перенесли її сюди без змін.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую за роз'яснення.

Шановні колеги, тепер прошу визначатися щодо поправки 440 народного депутата Лесюка. Ми почули і позицію автора, і роз'яснення голови комітету. Прошу визначатися.

«За» – 21.

Поправку відхилено.

Наступна поправка 441.

Народний депутат Брензович. Будь ласка, вам слово.

БРЕНЗОВИЧ В.І., голова підкомітету Комітету Верховної Ради України з питань прав людини, національних меншин і міжнаціональних відносин (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, партія «Блок Петра Порошенка»). Дякую. Я пропоную абзаци другий, третій, четвертий частини першої статті 17 вилучити, замінивши їх одним абзацом наступного змісту: «Громадянам, які належать до національних меншин, відповідно до закону гарантується право на навчання рідною мовою чи на вивчення рідної мови у державних і комунальних навчальних закладах або через національні культурні товариства. Умови і правила реалізації цього права встановлюються законом України, що регулює права національних або мовних меншин та корінних народів України».

Здається, ми забуваємо про рекомендації Венеційської комісії і обіцянки цієї владної верхівки щодо внесення змін до статті 7 Закону України «Про освіту», тому не лише дублюємо її текст, а й додаємо два додаткових обмеження щодо використання мов меншин під час проходження ЗНО і навчання іноземними мовами.

Для того, щоб принаймні залишити можливість для корегування цієї ситуації в майбутньому пропоную підтримати запропоновану мною поправку.

ГОЛОВУЮЧА. Дуже дякую за роз'яснення, шановний колего.

Буде коментар від комітету з приводу того, чому вона була відхилена? Будь ласка.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. По-перше, хочу сказати, не ображаючи нікого, а лише констатуючи факт, що і поправки «Опозиційного блоку», і поправки представників «Блоку Петра Порошенка» до цієї статті, які часом мають різні позиції (бо позиції колеги Лесюка і колеги Брензовича відрізняються), не розглядалися комітетом. Бо ми прийняли рішення дублювати статтю 7 Закону України «Про освіту» без жодних змін, оскільки вона пройшла слухання Венеційської комісії.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую за роз'яснення.

Шановні колеги, прошу визначитися щодо поправки 441. Нагадую, комітет її відхилив.

«За» – 11.

Поправку відхилено.

Наступна поправка 442 народного депутата Мусія. Будь ласка.

МУСІЙ О.С. Шановний голово комітету! Шановні народні депутати! Насамперед звертаюся до народу України, оскільки я є представником народу України у Верховній Раді. Це найпринциповіша поправка, яка стосується мови викладання. Пан Лесюк вже говорив про те, що є рішення Конституційного Суду. Ми не можемо діяти всупереч рішенням Конституційного Суду. Натомість ми запхали туди безхребетну позицію комітету і безхребетну позицію чинної Верховної Ради на 27-му році незалежності, заклавши міну «руського мира» в викладання мовами. Немає викладання різними мовами, може бути лише вивчення мови – це рішення Конституційного Суду. Минулого разу ви сказали, що буде окремий закон про мови національних меншин, корінних народів і так далі. Навіщо ви знову пхаєте це сюди, маючи подібний аргумент? Це принципова позиція: може бути лише вивчення мови як предмету, і все. Це буде справді українська позиція. Ми – український парламент чи міжнародний якийсь?

ГОЛОВУЮЧА. Ви завершили? Так.

Будь ласка, роз'яснення голови комітету.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Колего, я глибоко шаную вашу думку, але оскільки це поправка до тексту законопроекту, який дублює статтю 7 Закону України «Про освіту», вона була відхилена, як і всі інші поправки, зокрема наступна поправка 443 мого авторства. Я на ній теж наполягав. Але комітет більшістю голосів прийняв рішення не враховувати ці поправки. Я як голова комітету доповідаю вам позицію комітету і причину, чому цю поправку було відхилено.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую за роз'яснення.

Колеги, дійсно, надзвичайно важливий блок обговорюємо. Прошу визначитися щодо поправки 442 народного депутата Мусія.

Нагадую, що комітет її відхилив, і голова комітету озвучив його позицію: це, зокрема, необхідно для того, щоб розблокувати нашу співпрацю з НАТО.

«За» – 11.

Поправку не підтримано.

Наступна поправка 445 Нестора Шуфрича.

Будь ласка, увімкніть мікрофон пана Шуфрича.

ШУФРИЧ Н.І. Дякую. Хочу зачитати текст поправки, яку ми хочемо поставити на голосування: «Громадяни України мають право на вільний вибір мови навчання у відповідності до цього Закону, за умови обов'язкового вивчення державної мови в обсязі, достатньому для інтеграції в українське суспільство».

Я хочу ще раз звернути увагу, автори поправки висловлюють максимальну повагу до української державної мови: ми захищаємо право наших громадян відповідно до статті 10 Конституції здобувати освіту тією мовою, яку вони вважають рідною. Це їхнє конституційне право.

Аргумент, що цей законопроект стосується лише української мови нами не сприймається, тому що він розколює, а не...

ГОЛОВУЮЧА. Будь ласка, завершуйте. 15 секунд.

ШУФРИЧ Н.І. ...врахувати в цьому законопроекті.
Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую.

Будемо визначатися чи є коментар голови комітету? Є. Будь ласка.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Хочу лише сказати, що все це ми будемо продовжувати і далі. Ми маємо величезну кількість поправок до Закону України «Про освіту». Тому я не бачу серйозних підстав це коментувати.

Хочу лише сказати, що ми розробляли об'єднуючий закон і жодним чином... Ми робимо все для того, щоб він не обмежував права національних меншин на здобуття освіти рідною мовою. Але державну мову люди повинні знати і проходити атестацію державною мовою.

Про це йдеться в Законі України «Про освіту». Ми просто перенесли сюди цю норму.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую за роз'яснення.

Колеги, прошу визначитися щодо поправки 445 авторства Нестора Шуфрича.

«За» – 10.

Поправку не підтримано.

Наступна поправка 446 народного депутата Лесюка. Наполягаєте?

ЛЕСЮК Я.В. Яка поправка? Номер?

ГОЛОВУЮЧА. Поправка 446.

ЛЕСЮК Я.В. Ні, не наполягаю. Я не хочу затягувати процес.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую.

Поправка 447... (*Шум у залі*). Дякуємо... (*Шум у залі*). Ні-ні! Ви ж сказали, що ні!

Поправка 447.

Народний депутате Кишкар, вам слово.

КИШКАР П.М. Я теж прошу підтримати ідею про те, щоб ставити якомога менше поправок на підтримку і якнайшвидше перейти до голосування щодо прийняття законопроекту в цілому.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую.

Наступна поправка 448.

Народний депутате Шуфрич, вам слово. Прошу.

ШУФРИЧ Н.І. Ви знаєте, я теж хотів би, щоб був прийнятий законопроект, але такий, який об'єднає суспільство, а не ускладнить наші відносини як всередині країни, так і за її межами. Тому ми наполягаємо на наступній поправці. До речі, пан Микола, мій колега, який зараз доповідає, порівняв масонську ложу з Євросоюзом. Скажіть, будь ласка, для вас масонская ложа і Єврорада – це одне і те ж?

Щодо поправки. Я хочу її зачитати: «Державні і комунальні навчальні заклади у встановленому порядку створюють окремі класи, групи, в яких навчання ведеться іншою мовою, ніж у навчальному закладі в цілому, за наявності достатньої кількості відповідних заяв про мову навчання від учнів». Це чергове прохання, яке....

ГОЛОВУЮЧА. Дайте 15 секунд, щоб завершити.

ШУФРИЧ Н.І. Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую.

Немає Європарламенту, а є Рада Європи, і ми навіть є державою – членом Ради Європи. А ваш колега, який поряд стоїть, навіть є членом нашої делегації в Парламентській асамблеї Ради Європи. І Дуня Міятович є Комісаром з прав людини не Євросоюзу, а Ради Європи, але це так.

Будь ласка, ми голосуємо зараз щодо поправки 448. Прошу визначатися.

«За» – 8.

Поправку не підтримано.

Наступна поправка 449.

Мусій. Будь ласка, вам слово.

МУСІЙ О.С. Шановний доповідачу! Шановні колеги! Абсолютно не сприймаю позицію депутатів, які раніше були членами Партії регіонів, про те, що ми тут розколюємо суспільство, підриваємо євроінтеграцію і так далі. Ви розкололи українське суспільство. Ви принесли московську кров сюди, на нашу землю, саме тому ви несете за це відповідальність (*Оплески*). А це сталося саме тому, що не було відповідного закону про мови і відповідної статті, яку ми зараз намагаємося підкорегувати і викласти належним чином, для того щоб будувати в Україні український, а не ваш, московський світ.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую.

МУСІЙ О.С. Якщо вам не подобається це законодавство...

ГОЛОВУЮЧА. Шановні колеги, моє завдання як головуючої максимально коректно зробити так, щоб ми розглядали поправки в здоровій атмосфері, а не обмінювалися люб'язностями.

Ми дякуємо вам за роз'яснення позиції, пане Мусію.

Прошу визначитися щодо поправки 449.

Будь ласка, по суті. У вас дуже розумні поправки, нам цікаво почути в чому їх суть.

«За» – 10.

Поправку не підтримано.

Наступна поправка 451.

Нестор Шуфрич. Будь ласка, теж по суті, шановний колего. Дуже дякую.

ШУФРИЧ Н.І. Дякую, шановна головуюча. Ви, мабуть, мене погано почули. Я говорив: Євросоюз і Рада Європи, я не мав на увазі, що це одне ціле. І ви мали б взяти до уваги те, про що сказала шанована мною Дуня Мятівич – Комісар Ради Європи з прав людей, – що нам сьогодні слід відкласти розгляд цього питання.

Я чув, як апелювали до рішення Конституційного Суду від 1999 року. У залі присутній не просто заблудлий до Верховної Ради депутат, а народний депутат України, який в 1999 році приймав це рішення – Німченко Василь Іванович, мій колега і автор поправок. Він може чітко сказати, яке рішення приймалося і як воно стосувалося використання державної та інших мов в нашій країні.

Ще раз прошу поставити...

ГОЛОВУЮЧА. Дякую, шановний колего.

Я хочу єдине зауважити, що в поправці 451 жодного слова немає про Дуню Мятівич, там інший текст, але ми його не почули.

Але тим не менш, маємо визначатися, колеги. Я ще раз апелюю до залу, давайте йти по тексту поправок. Ми ж не розуміємо потім, за що голосувати. Будь ласка, прошу визначатися.

«За» – 8.

Поправку не підтримано.

Наступна поправка авторства Нестора Шуфрича і Василя Німченка. Хто буде презентувати? Теж Нестор Іванович?

Будь ласка, увімкніть мікрофон шановному Нестору Івановичу.
Поправка 454.

ШУФРИЧ Н.І. Ми просимо врахувати нашу поправку в наступній редакції: «Особам з порушенням слуху забезпечується право на навчання жестовою мовою та...». Хто? Ні-ні, у мене... Ні, вибачте...

ГОЛОВУЮЧА. Дякую, Несторе Івановичу. Ми зрозуміли, що дрібно написано. Поправка важлива, в ній йдеться... Ми бачимо, що ви просто без окулярів.

Отже, текст поправки: «Особам з порушенням слуху забезпечується право на навчання жестовою мовою та на вивчення жестової мови української та однієї з регіональних мов або мов меншин». Будь ласка, просимо комітет прокоментувати, чому її відхили. Йдеться про забезпечення навчання мовою жестів. Будь ласка.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.І. У нас величезний блок про навчання жестовою мовою, очевидно, він стосується української мови, як і весь законопроект. Щодо регіональних мов, це питання має регулюватися іншими законами, ми про це вже говорили. Це по-перше.

По-друге, ми справді не вносили зміни до положень законопроекту, які дублюють статтю 7 Закону України «Про освіту», а це теж зміни до статті 7 Закону «Про освіту».

Принадібно хочу сказати колезі Нестору, що Дуню звати не Мятович, а Міятович, і що вона – Комісар з прав людини, а не з прав людей. Раптом вона образиться на вас, а ви так її шануєте.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую, друзі. Колеги, ми стільки часу приділяємо Дуні Міятович, що мені аж незручно, правда, адже її в залі немає.

Давайте визначимося зараз щодо поправки 454. Вона стосується важливої теми – забезпечення освіти осіб з вадами слуху. Прошу визначатися. Ми почули позицію авторів поправки і позицію комітету. Комітет стверджує, що положення містяться в іншому розділі законопроекту.

«За» – 11.

Поправку не підтримано.

Поправку відхилено, але комітет наголошує, що питання інклюзивної освіти врегульовуються іншими розділами цього законопроекту.

Поправка 455. Ігор Васюник. Будь ласка, увімкніть мікрофон.

ВАСЮНИК І.В. Дякую. Даною поправкою я мав на меті уточнити, що умови для вивчення державної мови особами, які належать до національних меншин, повинні бути організовані таким чином, щоб вони могли провадити професійну діяльність у вибраній галузі з використанням державної мови. Тому я наполягаю на голосуванні за цю поправку.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую за роз'яснення.

Колеги, прошу визначитися щодо поправки 455. Будь ласка.

«За» – 18.

Поправку не підтримано.

Наступна поправка 456. Народний депутат Лесюк не наполягає? Наполягає. Будь ласка, увімкніть мікрофон.

ЛЕСЮК Я.В. Пане Миколо, ми розуміємо один одного. Я просто прошу вас пояснити, чому та редакція, яку я запропонував, була відхилена. Де цей вищий стратегічний підхід? Я добре розумію, що ви розумієте, що я розумію, і я розумію, чого ви хочете.

Хочу сказати єдине – не треба підміняти Венеційською комісією і Радою Європи Конституцію України.

І ще одне. Будь-які міжнародні угоди з приводу мов чи будь-чого іншого діють лише в тій частині, яка не заперечує Конституцію України. Ви вводите поняття, це просто якийсь бісер, розпорошений по всьому законопроекту, підміняючи державну мову як функцію, як частину конституційного ладу правом українців...

ГОЛОВУЮЧА. Дайте 15 секунд, щоб завершити. Дякую.

ЛЕСЮК Я.В. Добре. Я прошу вибачення. Але все-таки поясніть мені, будь ласка, чим ви мотивуєтеся, коли щось заперечуєте?

ГОЛОВУЮЧА. Дякую.

Просимо роз'яснення щодо поправки 456.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Шановні колеги, ми зараз розглядаємо поправки до великого блоку, який стосується освіти. До цього великого блоку подано майже 100 поправок, всі вони стосуються внесення змін до статті 7 Закону «Про освіту», яка була продубльована в цьому законопроекті. Оскільки комітетом було прийнято рішення не змінювати цю статтю, ми не розглядали їх по суті, тому що це було політичне рішення, адже стаття пройшла експертизу Венеційської комісії. Вона може заблокувати нашу інтеграцію з НАТО. Для нас це вкрай важливо. В «Прикінцевих та перехідних положеннях» ми відтермінували дату набрання чинності цієї статті відповідно до рекомендацій Венеційської комісії. Ми її не змінювали.

Тому не хочу витратити час. Можливо, я і погоджуюся з вашими аргументами, але пояснив вам, на чому базувалося рішення комітету відносно поправок до всього цього великого блоку, який стосується мови освіти.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую.

Прошу визначатися щодо поправки 456.

«За» – 12.

Поправку не підтримано.

Наступна поправка 457.

Кишкар. Будь ласка, увімкніть мікрофон.

КИШКАР П.М. Дякую, пані головуюча. Венеційська комісія не може підміняти положення Конституції України. В День українського добровольця приємно говорити про якісь засадничі речі, як то становлення української мови як державної. І поправка, яку ми з паном Ярославом Лесюком готували, щодо утвердження певних стандартів і вивчення української мови відповідно до цих стандартів, має право на існування.

Чому вона була відхилена? Я розумію – політичні рішення і таке інше. Але ми маємо рішення нашого ж уряду, яке суперечить і політичному рішенню, і статті 7 Закону України «Про освіту», і не дає змоги частині людей, яка прагне цього, на сході, півдні чи заході України, опанувати державну мову.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую.

Прошу визначатися щодо поправки, яку ми зараз обговорюємо. Нагадаю, поправка 457.

«За» – 18.

Поправку не підтримано.

Наступна поправка 458 також Нестора Шуфрича і пана Німченка.

Василя Німченка, будь ласка, увімкніть мікрофон. Пане Німченко, поправка 458.

НІМЧЕНКО В.І., член Комітету Верховної Ради України з питань правової політики та правосуддя (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Опозиційний блок»). Шановні колеги! Я хочу, щоб доповідач все-таки пояснив (починаючи з поправки 458) щодо розподілу на державну мову, мову національних меншин, мови корінних народів і мову кримськотатарського народу. Якщо ми працюємо над законопроектом, то поясніть, будь ласка. Але не говорить про те, що це питання буде врегульовано в 2036 році, коли я вже на пенсію піду, і внуки вже будуть на пенсії. Ось про що йдеться. У нас на сьогодні є Закон «Про національні меншини в Україні», а ви тут несете, я вибачаюсь, невідомо що. Так от, скажіть, що таке «корінні народи», що таке «кримськотатарський народ», що таке...

ГОЛОВУЮЧА. Дякую.

Будь ласка, коментар голови комітету.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Коментар простий: поправка колег Німченка і Шуфрича вносить зміни до тексту продубльованої статті 7 Закону України «Про освіту» і стосується запровадження навчання регіональними мовами. Ми його не змінювали.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую за роз'яснення.

Колеги, прошу визначатися щодо поправки 458.

«За» – 8.

Поправку не підтримано.

Наступна поправка 459.

Мусій. Прошу, вам слово.

МУСІЙ О.С. Шановний голово комітету! Я вніс поправку, яка пропонує додати слово «забезпечує» до частини першої цієї статті. Натомість ви викреслюєте слово «забезпечує» з першої частини і залишаєте його в другій частині.

Якщо ми під час прийняття Закону України «Про освіту» зробили невеличку дурню, якщо можна так сказати, і написали неправильно, то у нас зараз є шанс виправити це і зробити статтю досконалішою. Чому ми маємо на когось оглядатися і не можемо зробити краще, якщо розуміємо, що там закралася помилка, яку важко виправити? Напевно, було би логічним все-таки прислухатися до цієї пропозиції і подумати над тим, яким чином ми могли б змінити це, повернувшись у бік української мови, а не в бік вимог Європейської комісії чи всіляких Дунь та інших «товарищей».

ГОЛОВУЮЧА. Прошу визначатися щодо поправки 459.

Коментар голови комітету стосовно тексту дубльованої статті 7 Закону України «Про освіту» вже був, він неодноразово звучав. Просто комітет вирішив, що більш доцільно відхилити всі поправки до неї.

«За» – 13.

Поправку не підтримано.

Наступна поправка 460 Нестора Шуфрича. Будь ласка.

ШУФРИЧ Н.І. Ми просимо цей абзац виключити. Вважаємо, що це питання вже мало б бути врегульовано під час прийняття наших попередніх поправок. До речі, не Дуся, а Дуня Міятович. Прошу не ображати вашу і нашу колегу.

Хочу подякувати, пані Ірино, вам особисто, за те, що під час обговорення поправки 454 зачитали її текст. У мене, на жаль, порівняльна таблиця була погано надрукована. Дякую вам за допомогу.

Поправку 460 ми просимо поставити на голосування. Вважаємо, що це питання вже врегульовано, а отже цей абзац є зайвим.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую.

ШУФРИЧ Н.І. Вважатимемо це просто редакційною поправкою. Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую.

Прошу визначатися щодо поправки 460, колеги.

«За» – 9.

Поправку не підтримано.

Наступна поправка 462. Народний депутат Брензович.

БРЕНЗОВИЧ В.І. Дякую. Пропоную частину третьої статті 17 доповнити наступним реченням: «Мова зовнішнього незалежного оцінювання та вступних випробовувань для випускників навчальних закладів з викладанням регіональними мовами або мовами меншин встановлюються законом України, що регулює права національних або мовних меншин та корінних народів України».

Наголошую, що, підтримуючи запропоновану комітетом редакцію частини третьої статті 17, ми лише ускладнюємо як законодавчому органу, так і органам виконавчої влади процес імплементації рекомендацій Венеційської комісії, які стосуються статті 7 Закону України «Про освіту», і підтримуємо чергове зухвале порушення мовно-освітніх прав національних меншин. Тому пропоную підтримати бланкетну норму про відсилання цього питання до спеціального закону про права національних меншин.

Шановний пане Княжицький! Ви тут декілька разів сказали про те, що цей законопроект не регулюватиме мовні права національних меншин. Це не зовсім правда, він регулює права меншин, але в сторону їх звуження.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Будь ласка, коментар голови комітету щодо поправки 462. Прошу.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Шановний колего! Я не погоджуюся з вами. Цей законопроект не звужує чийсь права, він лише захищає права українців і українську мову.

Справді, ми не змінювали статтю 7, але до неї були додані... Колеги, прошу вашої уваги, бо це важливо. На вимогу деяких членів нашого комітету і громадськості були додані пункти про складання зовнішнього незалежного оцінювання українською мовою.

Оскільки з огляду на набрання чинності статтею 7 Закону України «Про освіту» діти, які розпочали навчання у 2018 році, будуть володіти державною мовою на рівні, достатньому для проходження ЗНО державною мовою, то згідно з «Прикінцевими та перехідними положеннями», дана норма набирає чинності у 2025 році. Але Головне юридичне управління Апарату Верховної Ради України у своїх зауваженнях (пункт 15), пропонує перенести цей строк на 2030 рік, тому що відповідно до Закону України «Про освіту» навчання триває 12 років, треба відстрочити ці 12 років, починаючи з дня набрання чинності Законом України «Про освіту». Ця пропозиція є логічною. Ми будемо пропонувати парламенту її врахувати під час голосування за законопроект в цілому.

Тобто до складання ЗНО українською мовою ми перейдемо, за нашою пропозицією...

ГОЛОВУЮЧА. Дякую.

Завершуйте. Додайте 30 секунд, будь ласка. Це важливо.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. ...з 2030 року. Не думаю, що у нас будуть якісь проблеми на той момент.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую за роз'яснення, шановний колего.

Прошу визначатися щодо поправки 462.

«За» – 9.

Поправку не підтримано.

Наступна поправка 463. Андрій Ілленко.

ІЛЛЕНКО А.Ю., голова підкомітету Комітету Верховної Ради України з питань правової політики та правосуддя (одномандатний виборчий округ № 215, м. Київ, політична партія «Всеукраїнське об'єднання «Свобода»). Всеукраїнське об'єднання «Свобода». Шановні колеги! Ми пропонуємо внести поправку до частини третьої статті 17 законопроекту, яка регулює мову навчально-виховного процесу в дошкільних навчальних закладах. Ми вважаємо, що наявне формулювання є абсолютно розпливчатым, чітко не визначеним і може створити ситуацію, коли державна мова в навчальному процесі фактично буде ігноруватися.

Оскільки ми вважаємо, що це неприпустимо, пропонуємо викласти цю статтю в нашій редакції. Вважаю, що наші національні інтереси повинні мати вищу цінність, ніж вказівки когось з-за кордону. І я не вважаю, що це якимось чином обмежує права національних меншин. Навпаки, це гарантує представникам національних меншин право на рівні конкурентні умови. Вони матимуть змогу вільно володіти і користуватися державною мовою, реалізуючи право на використання рідної мови. Але навчальний процес має бути державною мовою. Має бути право на...

ГОЛОВУЮЧА. Дайте 15 секунд, щоб завершити.

ІЛЛЄНКО А.Ю. Це ключова позиція і щодо цієї, і щодо багатьох інших поправок, які стосуються освіти. Ми за вивчення мов національних меншин в навчальних закладах, але навчально-виховний процес має відбуватися державною мовою.

ГОЛОВУЮЧА. Пане Андрію, дякую за роз'яснення.

Колеги, прошу визначитися щодо поправки 463.

«За» – 23.

Поправку не підтримано.

Наступна поправка 466.

Народний депутат Тіміш. Вам слово, будь ласка.

ТІМІШ Г.І., член Комітету Верховної Ради України з питань європейської інтеграції (одномандатний виборчий округ № 203, Чернівецька область, партія «Блок Петра Порошенка»). Дякую, пані головуєча. Шановний пане Княжицький, я не розумію, чому ви відхилили внесену мною поправку 466. Вона стосується застосування англійської мови або однієї з мов Європейського Союзу при проходженні зовнішнього незалежного оцінювання, поряд з державною мовою. В цьому є логіка, повірте мені. Тому що навіть стаття 7 Закону України «Про освіту» не забирає у дітей, які навчаються у національних школах, я говорю про людей, які компактно проживають на території Буковини, Закарпаття і Південної Бессарабії, право на навчання рідною мовою. Ігноруючи цю поправку, ми забираємо у них право на продовження навчання і здачу іспитів рідною мовою. Після

здачі іспитів вони фактично продовжують навчання українською мовою. Я вважаю цю норму неконституційною.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую, шановний пане Григорію, за роз'яснення вашої поправки.

Колеги, прошу визначатися. Будь ласка, коментар голови комітету.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Шановний колего, я розумію ваші мотиви і вдячний вам за ефективну роботу і за те, як ви відстоюєте права національних меншин, зокрема, румунської громади і українські державні інтереси водночас. Хоча комітет і відхилив цю поправку, Головне юридичне управління у своїх зауваженнях (пункт 14) також звернуло увагу на те, що було б доцільним виключити вимоги щодо мов завдань ЗНО, оскільки завдання з іноземних мов можуть бути як українською так і іноземною мовою. Тому наприкінці розгляду законопроекту ми поставимо його на голосування з урахуванням пункту 14 висновку Головного юридичного управління.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую.

Прошу визначатися щодо поправки 466.

«За» – 11.

Поправку не підтримано.

Наступні дві поправки народного депутата Лесюка. Наполягаєте чи ні? Поправки 467 і 468. Можливо, одну хвилину? Будь ласка, увімкніть мікрофон.

У вас працює мікрофон, пане Лесюк.

ЛЕСЮК Я.В. Працює, так? Дякую. Вибачте.

Шановні панове! Не потрібно прикриватися Венеційською комісією, Радою Європи чи ще чимось. Ще раз хочу наголосити: будь-які міжнародні договори, підписані Україною, діють, але лише в тій частині, яка не суперечить Конституції України. І те, що ви намагаєтеся розпорозити це по законопроекті, підмінюючи поняття державної мови як функції держави на право українців чи право громадян, є дійсно неконституційним і шкідливим не в контексті букви закону, а через повернення до якогось колоніального стану. Ми не

є колоніальною державою. Але ми цього не можемо зрозуміти. Ми не можемо боротися за українську мову...

ГОЛОВУЮЧА. Зрозуміла позиція, прошу визначитися щодо поправки 467 (*Шум у залі*).

Дякую. Шановні колеги! Мені здається, пан Микола дає роз'яснення щодо поправок. Він не може давати свої роз'яснення, він має озвучувати позицію комітету.

«За» – 13.

Поправку не підтримано.

Поправка 468. Народний депутат Кишкар.

КИШКАР П.М. Дякую пані головуюча! Народний Рух України. Про що йдеться в цій поправці? Ми говоримо про те, що існують інші форми вступних іспитів, окрім ЗНО. Існує ціла низка вищих, інших навчальних закладів, не обов'язково вищих, де формою вступних іспитів є так зване вступне випробування. Зокрема, це стосується театралів, всіх мистецьких напрямів. Тому незрозуміло, чому не можна доповнити частину третю статті 17 словами: «та вступних випробувань».

І на підтвердження слів попереднього промовця, навчання чи вивчення – це найбільша дискусія всього цього законопроекту. Ми за вивчення мов національних меншин чи корінних народів, але переймаємося з приводу того, що навчання мовою національної меншини призведе до того, що ми знову і знову будемо зросійщувати ту частину України, яка має цілу низку проблем саме в контексті...

ГОЛОВУЮЧА. Дякую.

Шановний пане Миколо, прошу коментар.

До мене звернувся і автор попередньої поправки, народний депутат Лесюк, який просить, щоб ви все-таки ще раз надали... До речі, Лесюк також є автором поправки, яку ми зараз обговорюємо. Поправка 468 – це поправка Лесюка і Кишкара, який щойно її презентував. І вони просять, щоб ви надали коментар відносно того, чому українська мова і її вивчення трактуються тут як право, а не як функція держави і обов'язок.

Будь ласка.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Шановна пані головуюча, я готовий давати коментарі щодо поправок.

Поправка 467 колеги Лесюка пропонує частину третю статті 17 після слів «зовнішнього незалежного оцінювання» доповнити словами «та вступних випробувань». Цей законопроект не регулює процес складання ЗНО та вступних випробувань, а оскільки освітній процес є україномовним, очевидно, що вступні випробування теж будуть українською. Тому я не бачу тут проблеми.

Ви знаєте, ми глибоко вивчали закони про мови багатьох країн: і тої ж Польщі, і країн Балтії, вони не є такими великими – на 2 тисячі 700 правок. Це закони на декілька сторінок. Ми не можемо законом все визначити, все врегулювати, бо чим більше ми це робимо, тим слабшим стає закон. Намагаючись все-все прописати, ми все одно щось не врахуємо.

Тому ми не вважаємо, що це принципове питання, яке можна чітко окреслити, оскільки незрозумілим є сам термін «вступні випробування», а процес складання ЗНО цей законопроект не регулює.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую за роз'яснення.

Прошу визначатися щодо поправки 468.

«За» – 13.

Поправку не підтримано.

Ми не відповідаємо за графік Кириленка. Ми завтра на «годині запитань до Уряду» передамо, що народний депутат Папієв дуже переймався з приводу того, що його немає, і сумував за ним.

Наступна поправка 470 народних депутатів Шуфрича і Німченка.

Будь ласка, увімкніть мікрофон Шуфрича.

ШУФРИЧ Н.І. Дякую. Шановна головуюча! Шановні колеги! Коли ми говоримо про те, що треба уважніше ставитися до порад і уникати зовнішнього управління, то це наша позиція. До речі, на біс прийшов віце-прем'єр-міністр. Бачите, щойно пан Михайло попросив, пан Кириленко одразу з'явився. Вітаємо його! Дякуємо, пані головуюча, ви дуже швидко відреагували на прохання пана Папієва.

Безумовно, ми вболіваємо за те, щоб і поради Венеційської комісії, її бачення, і бачення Комісара Ради Європи з прав людини Дуні Міятович поважали в цьому залі.

А наполягаємо на поправці 470, в якій йдеться про те, що тести для зовнішнього оцінювання якості освіти укладаються державною мовою, але за бажанням особи тести надаються у перекладі на регіональну мову або мову національних меншин. Це – конституційне право...

ГОЛОВУЮЧА. Будь ласка, завершуйте. Додайте 15 секунд.

ШУФРИЧ Н.І. Ми наполягаємо на цьому для того, щоб цей закон об'єднав країну, а не став причиною розколу.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую.

Голова комітету давав коментар з приводу того, що цей законопроект не регулює питання, які стосуються тестів і освіти.

Прошу визначатися щодо цієї поправки. Спочатку ми визначаємося щодо цієї поправки, шановні колеги.

«За» – 8.

Поправку не підтримано.

Також ми інформуємо віце-прем'єр-міністра пана Кириленка, що в залі переймалися з приводу того, що вас немає. Сумував за вами народний депутат Папієв. Але відбулося возз'єднання.

І ми рухаємося далі, всі щасливі.

Поправка 477.

Народний депутат Мусій. Будь ласка (*Шум у залі*).

Вибачте, яка? Ні-ні-ні, ми ще не дійшли до вашої. Вибачте, поправка 471, це вже я погано бачу. Поправка 471 народного депутата Мусія. Вибачте, я неправильно...

МУСІЙ О.С. Шановний голово комітету! Поправка стосується не української мови, а, наприклад, англійської. Прочитайте уважно: «Мовою зовнішнього незалежного оцінювання та вступних випробувань – так зазначено в цій статті, хоча ви кажете, що законопроект не регулює процес складання вступних випробувань – є державна мова». Це абсолютно логічно. І далі: «крім – зверніть увагу! – ЗНО з іноземних мов». А чому не «випробувань з іноземних мов»? Це означає, що випробування з іноземної мови відповідно до цієї статті, мають відбуватися українською мовою. Де логіка? Якщо ми зробили дурню,

прийнявши Закон України «Про освіту», то давайте зараз це виправимо. Тому що з англійської мови всі випробування мають проходити англійською, а не українською. Хіба ні? Прокоментуйте, будь ласка. Тим більше, що це є в статті.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую.

Ми визначаємося зараз щодо поправки 471 народного депутата Мусія. Голова комітету зазначив, що цей законопроект не стосується тестів та екзаменів. Будь ласка.

КНЯЖИЦЬКИЙ Л.М. Очевидно, що тести з англійської мови ви будете складати англійською мовою, законопроект це питання не регулює.

«За» – 14.

ГОЛОВУЮЧА. Поправку відхилено.

Наступна поправка 473.

Народний депутат Ілленко. Перепрошую, народний депутат Осуховський, він є співавтором цієї поправки. Будь ласка.

ОСУХОВСЬКИЙ О.І., голова підкомітету Комітету Верховної Ради України з питань запобігання і протидії корупції (одномандатний виборчий округ № 152, Рівненська область, політична партія «Всеукраїнське об'єднання «Свобода»). Всеукраїнське об'єднання «Свобода», місто Рівне. Щодо цієї поправки. Ми вважаємо, що навчання має проводитися лише українською і в деяких випадках – англійською мовою, але точно не мовами нацменшин. Можна вивчати мови нацменшин, а в жодному разі не викладати ними. Якщо говорити про англійську мову, то вважаю, що це наблизить нас до інтеграції в світову економіку.

Якщо аналізувати ситуацію, яка була до війни, то кількість українців становила 78 відсотків. Після анексії Криму і війни на Донбасі, кількість українців збільшилася до 92 відсотків. Тому в Україні навчання має проводитися українською, і вивчати ми маємо українську.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Дякуємо, пане Осуховський, за роз'яснення поправки, яку ви подали спільно з вашими колегами.

Прошу визначатися щодо поправки 473.

«За» – 17.

Поправку не підтримано.

Будь ласка, увімкніть мікрофон народного депутата Співаковського, він хоче виступити щодо поправки 474. А потім вам слово. Прошу.

СПІВАКОВСЬКИЙ О.В. Дякую. Шановні колеги, я звертаюся до всіх, зокрема, до своїх колег, з якими ми працюємо. Коли я чую, що Закон України «Про освіту» – це дурня, то це не є правильно. Чому? Це велика робота, спільна робота Кабінету Міністрів, профільного Міністерства освіти і науки України, Верховної Ради, 130 експертів працювало.

Шановні колеги, навіть якщо там десь є якась технічна помилка, це трапляється – ми всі люди і допускаємо помилки. Але не можна казати, що весь закон дурний. Завдяки Закону України «Про освіту» в школи були запроваджені паритетні відносини між вчителем і учнем, між батьками, щоб дитина відчувала себе не об'єктом, а суб'єктом навчального процесу. Цей закон диверсифікує можливості і надає автономію нашій школі, нашому вчителю, це дидактична модель. Тому я звертаюся до всіх з проханням дуже обережно висловлюватися з цього приводу, тому що нас чують українці. Ми повинні толерантно ставитися один до одного.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую.

Я підтримую прохання народного депутата Співаковського не називати прийняті законодавчі акти тим словом, яке ми неодноразово чули з уст одного з народних депутатів України. Ми обговорюємо українську мову, вона багата синонімами. Давайте говорити «недосконалий» законопроект або закон, добре?

Дуже дякую.

Рухаємося далі. Голова комітету просить слово.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Я хотів звернути увагу колеги Мусія, бо мені тоді не надали слова, що пункти, про які ви казали, будуть викладені відповідно до рекомендацій Головного юридичного управління. Я звертав на це увагу, коли відповідав на запитання Тіміша. Там, де ці розбіжності були, ми спробували їх врегулювати.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую.

Колеги, я хочу також поінформувати вас, що до президії Верховної Ради України надійшла заява від «Опозиційного блоку» і групи «Партія «Відродження» з вимогою оголосити перерву на 30 хвилин (*Шум у залі*).

Шановні колеги! Президія інформує вас, що я також вважаю, що це спроба затягнути процес розгляду законопроекту, але Регламент дозволяє фракції брати перерву до 14 години і після 16 години (*Шум у залі*).

Ні. Шановні колеги, як мене поінформував Голова Верховної Ради України Андрій Парубій, «Опозиційний блок» спільно з групою «Партія «Відродження» взяли реальну перерву о 13 годині... Не перебивайте, дайте мені сказати, будь ласка. О 13 годині 30 хвилин була перерва, після перерви, о 16 годині, був виступ, а тепер вони приносять заяву на нову перерву... (*Шум у залі*). Почитайте Регламент. Після перерви виступ є завжди. На жаль, я не можу з цим боротися, для цього потрібно змінити норму Регламенту. Тому я продовжую...

ГОЛОС ІЗ ЗАЛУ. Ганьба!

ГОЛОВУЮЧА. Якщо ганьба, я зараз припиню роботу, шановний пане Кишкар! Я продовжую роботу парламенту на 15 хвилин, за 15 хвилин я оголошую перерву на 30 хвилин і закриваю вечірнє пленарне засідання Верховної Ради України (*Оплески*). Я про це поінформувала всіх. Це – дотримання норм Регламенту і компроміс.

Рухаємося далі. Ми зупинилися на поправці 478 народного депутата Кишкаря, який, я думаю, перепросить за «ганьбу» до президії. Будь ласка, увімкніть мікрофон.

КИШКАР П.М. Ірино Володимирівно, з великою повагою. Я, звичайно, звертався більше до московитів, ніж до вас. І підтверджую, що ми з усією відповідальністю розглянемо всі поправки за час,

відведений для роботи Верховної Ради України в пленарний день. Думаю, що в четвер точно ми вийдемо на голосування за цей державоутворюючий законопроект.

Мої вибачення, якщо ви неправильно зрозуміли.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую.

Шановні колеги, прошу визначатися щодо поправки 478. Поки ми визначаємося, ще раз наголошую, що попередня перерва була взята до 14 години, а саме – о 13:30. Реальна перерва.

«За» – 1.

Поправку не підтримано.

Після перерви – заява, 3 хвилини. Це норма Регламенту. Надійшла нова заява від групи і фракції, і ми мусимо її прийняти. Але я продовжую засідання на 15 хвилин, тому ми ще можемо попрацювати. Я не дала вам слово? Яку? Чотириста...

ГОЛОС ІЗ ЗАЛУ. Сімдесят сьому.

ГОЛОВУЮЧА. Ми ще до неї не дійшли.

Вибачте. Будь ласка, слово народному депутату Лесюку, поправка 477.

ЛЕСЮК Я.В. Я прошу вибачення. Хочу висловитися з приводу...

ГОЛОВУЮЧА. Зараз поправка 477, потім ваша, шановний пане Німченко. Що?

ЛЕСЮК Я.В. Поправка 477, потім – 478.

ГОЛОВУЮЧА. Так. Наголошують, що це була моя помилка. Рухаємося далі.

Поправка 479.

Німченко. Прошу вас. У нас не буде подвійних стандартів. Ваша була щойно.

НІМЧЕНКО В.І. Пане Співаковський, я прошу не принижувати, посилаючись на Венеційську комісію. Вона називається Європейська комісія за демократію через право. Це перше. І друге. Так, Конституція є, але є і стаття 9 Конституції, яка передбачає: якщо міжнародна норма ратифікована, вона підлягає виконанню.

Європейська хартія регіональних мов або мов меншин, Рамкова конвенція про захист національних меншин, Міжнародний пакт про громадянські і політичні права – всі вони ратифіковані, і саме на ці документи посилалася Венеційська комісія, зазначаючи, що Закон України «Про освіту», частина положень якого була перенесена до проекту закону про мови, суперечить міжнародним нормам, а тому...

ГОЛОВУЮЧА. Дякую.

Я прошу визначатися щодо поправки... Дайте 30 секунд, щоб завершити.

НІМЧЕНКО В.І. Стаття 7 Закону України «Про освіту» знаходиться на ревізії в Конституційному Суді України. У парламентах всіх здорових і цивілізованих держав на цей період розгляд пов'язаних з ним законопроектів припиняється. Треба почекати, що вирішить Конституційний Суд. Уявляєте, якщо він визнає неконституційною статтю 7 та інші статті Закону України «Про освіту»? І що далі?! Сміятися будемо потім...

ГОЛОВУЮЧА. Дякую.

Прошу визначатися щодо поправки 479. Також хочу сказати, що через те, що тут йшла емоція щодо заяви на перерву, відбулися непорозуміння з попередніми поправками, до яких ми не будемо повертатися.

«За» – 6.

Поправку не підтримано.

Наступна поправка 480.

Мусій. Будь ласка.

МУСІЙ О.С. Шановні колеги! Ця поправка подібна до поправок народних депутатів Лесюка, Кишкаря щодо перекладачів під час всіляких заходів, які проводяться не українською мовою. Ця поправка

пропонує доповнити статтю 17 абсолютно новим абзацом, який упереджує ситуації, за яких хтось десь знайде якусь шпаринку, не дай Боже, для незастосування української мови, – будь-який захід мовою, відмінною від української, має забезпечуватися перекладом.

І якщо «русский мир» чи хтось інший захоче тут влаштувати собі додаткове вивчення російської мови, нехай витратиться і проплатить перекладачів. Немає нічого страшного в тому, що ми хоча б матеріально зможемо вплинути на них таким чином.

Тому я хотів би, щоб ми поставили цю поправку на голосування, щоб обов'язково були перекладачі при використанні будь-яких інших мов, окрім української.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую.

Колеги, прошу визначатися щодо поправки 480. Комітет її відхилив.

«За» – 13.

Поправку не підтримано.

Наступна поправка 483 Лесюка Ярослава.

Прошу, пане Ярославе.

ЛЕСЮК Я.В. Шановні панове! Ми пропонуємо просто виключити п'яту частину статті 17. Зачитаю: «У закладах освіти відповідно до освітньої програми одна або декілька дисциплін можуть викладатися двома чи більше мовами – державною мовою, англійською мовою, іншими офіційними мовами Європейського Союзу». Якщо я не помиляюся, їх 28.

Заради того, щоб прибрати з цього переліку російську мову ми йдемо на якісь хитрощі. Ми можемо викладати деякі дисципліни мовами Євросоюзу, але в цьому списку немає білоруської мови – хто її захистить, крім нас? – немає єврейських мов, наприклад, їдишу, немає кримськотатарської мови і так далі. Хто це придумав? Жодна країна так не принижувалася, запроваджуючи мало як не обов'язкові 28 мов Євросоюзу, але начхавши на мови національних меншин, у тому числі і на державну. Кого ми хотіли обдурити? Ще жодна...

ГОЛОВУЮЧА. Додайте 30 секунд. Завершуйте, будь ласка.

ЛЕСЮК Я.В. Тобто заради того, щоб не було російської мови, з чим я з вами згоден, ми, як не робила жодна країна світу, вводимо 28 мов Євросоюзу, забуваючи про мови національних меншин, які для нас є набагато важливішими. Ми за них відповідаємо, особливо за кримськотатарську мову та мови корінних народів України.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую.

Коментар буде чи просто ставимо на голосування поправку 483? Прошу, колеги.

«За» – 21.

Поправку не підтримано.

Наступна поправка 484 народного депутата Кишкаря. Будь ласка, увімкніть мікрофон.

КИШКАР П.М. Дякую Ярославу Васильовичу за те, що він так чітко сформулював наше прагнення в тій частині, де ми можемо підсилити мови нацменшин. Але мені сумно за тих людей, які спостерігають за сьогоднішнім пленарним засіданням по телевізору і усвідомлюють, що робота Верховної Ради має свою ціну, а вартість тих людей, які просять зараз перерву, вкрай мізерна, адже вони не відчують відповідальності за прийняття цього законопроекту.

Єдине, виправлю вас, пане Миколо – освітній процес в Україні є далеко не українським. Повірте, ми з вами можемо пройтися навіть київськими школами, я це кажу як тато 4 дітей. Запевняю вас, що україномовного якісного вчителя навіть у Києві немає.

А пану Співаковському скажу: автономія шкіл це дійсно класно, і Вальдорфська, поки єдина в Києві, існує і вдало розвивається на тлі 14 інших освітніх програм, як-то «Нова українська школа». Але...

ГОЛОВУЮЧА. Дайте 30 секунд, щоб завершити.

КИШКАР П.М. ...але здебільшого цей процес не завершений, владі ніхто, пане віце-прем'єр-міністре, не забороняє зараз стимулювати і направляти україномовного вчителя...

ГОЛОВУЮЧА. Дякую.

Дорогі колеги, якщо ми говоримо, що слід прискорювати розгляд законопроекту, то давайте і до себе це застосовувати, рухаючись за поправками, а не проводити хвилину політінформації (*Шум у залі*).

Шановний пане Єгоре, будь ласка, голосуємо за поправку 484. Прошу визначатися. Колеги, у нас залишається буквально кілька хвилин. Ми маємо можливість або розглянути ще кілька поправок, або йти за текстом, обмінюючись люб'язностями.

«За» – 14.

Поправку не підтримано.

Наступна поправка 486 народного депутата Німченка.

Будь ласка, пане Німченко.

НІМЧЕНКО В.І. Шановні колеги, не топчіться по тілу Конституції. Не треба видавати бажане за дійсне. Почитайте Конституцію, звертаюся до доповідача персонально. Почитайте Резолюцію ПАРЄ 2189 (2017). Почитайте інші міжнародні документи. Ми рвемося до Європи, а Європа все каже, що ви знущаетесь над мовами національних меншин. Колега правильно сказав: до чого тут національні меншини? Ви вказали, можна отримати освіту мовами Європейського Союзу, забувши про білорусів, казахів, росіян, євреїв, гагаузів, і це не смішно. Є багато народностей, які проживають у нас на території, а ви просто глузуєте з мов цих меншин. Так бути не може.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую.

Прошу визначатися щодо поправки 486.

«За» – 4.

Поправку не підтримано.

Шановні колеги, ми з вами завершуємо нашу роботу на поправці 487 народного депутата Мусія. Це буде остання поправка, і на цьому ми поставимо крапку в нашій роботі, а я підсумую.

Будь ласка, зараз слово Мусію. Прошу.

МУСІЙ О.С. Ця поправка стосується застосування всіх мов Європейського Союзу, про які вже говорили мої колеги. Стосовно вашого побажання, пані Ірино, щодо того, що Закон України «Про освіту» і інші прийняті Верховною Радою закони ми не маємо права паплюжити, тому що ми давали клятву народного депутата дотримуватися прийнятих законів, це абсолютно слушне зауваження.

В контексті цього хочу сказати про недосконалість Закону України «Про освіту» і саме цієї статті. Ми намагаємося прогнутися

під усіх. Коли ми станемо самодостатніми і будемо любити Україну і українців? Це найголовніше, а не... Тому ця стаття потребує вилучення. Тоді у нас з'явиться самоповага. Ми посипаємося попелом і перед всіма плазуємо. Навіщо? Ми, Україна, самодостатня держава і в школах маємо виховувати діточок самодостатніми. Зрозуміло, що ми – уродженці Советського Союзу, вже зіпсовані...

ГОЛОВУЮЧА. Дякую.

Прошу визначатися щодо поправки 488.

Колеги, до президії звернувся народний депутат Левченко, наголошуючи, що ще 4 хвилини у нас є. Я закінчу на його поправці – 489. Але на ній ми поставимо крапку.

Прошу визначитися щодо поправки 487 народного депутата Мусія. Будь ласка.

«За» – 13.

Поправку не підтримано.

Поправка 489, остання на сьогодні. Будь ласка, увімкніть мікрофон пана Левченка.

ЛЕВЧЕНКО Ю.В. Виборчий округ № 22, місто Київ. Річ у тім, що в законопроекті йдеться про те, що мовою освітнього процесу в вищих навчальних закладах є державна мова. Але вищий навчальний заклад має право ухвалити рішення про викладання однієї чи кількох дисциплін англійською та/або іншими офіційними мовами Європейського Союзу. Це призведе до кількох ситуацій. По-перше, під цим визначенням ховатимуться деякі мови, які є мовами Європейського Союзу, але так само сьогодні в Україні витісняють українську мову, об'єктивно. Це реальність. По-друге, це призведе до надмірних, абсолютно недоцільних витрат.

Зважаючи на те, що у світовій економіці здебільшого застосовується саме англійська мова, а не, наприклад, угорська, польська, румунська або інші мови Європейського Союзу, доцільно дозволити вищим навчальним закладам забезпечувати навчання саме англійською мовою, поряд з українською. Тобто «українська мова, а також англійська мова» – це логічно. Не варто пропонувати всі...

ГОЛОВУЮЧА. Дякую, пане Юрію, за те, що оголосили поправку, яку підготували спільно з вашими колегами.

Прошу визначитися щодо поправки 490. Будь ласка. Вибачте, щодо поправки 489. Дякую. Прошу визначитися щодо поправки 489 .

«За» – 12.

Поправку не підтримано.

Дозвольте підсумувати нашу роботу сьогодні.

Шановні колеги, хочу подякувати всім народним депутатам України, які сьогодні цілий день дуже сумлінно працювали над поправками до базового, дуже важливого, фундаментального законопроекту «Про забезпечення функціонування української мови як державної».

Наголошую, що ми з вами зупинилися на поправці 490. Саме з неї ми розпочнемо розгляд, продовжуючи нашу роботу над цим законопроектом.

Хочу також нагадати, що до президії звернулися фракція «Опозиційного блоку» і група «Партія «Відродження» із заявою на перерву, яку вони готові замінити... Не готові, вони вимагають реальну перерву. Вони матимуть право на заяву і цю заяву вони зроблять у п'ятницю, 3 хвилини. Думаю, в п'ятницю ми працюватимемо за традиційним графіком: «година запитань до Уряду», заява від фракції «Опозиційного блоку» щодо перерви, після цього ми оголосимо запити народних депутатів, яких достатньо багато зареєстровано, і потім будуть виступи народних депутатів України. Тому що наші колеги висловили бажання завтра по-максимуму використати рубрику «виступи народних депутатів з різних питань», і у вівторок на пленарному засіданні ми повернемося до поправок до законопроекту, який зараз обговорюємо.

Ще раз дуже дякую всім за дискусію, яка у нас сьогодні відбулася.

Вечірнє пленарне засідання Верховної Ради України оголошується закритим. Завтра ми продовжимо нашу роботу о 10 годині ранку.

Дякую.